

ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА (40-80-ТІ РР. ХХ СТ.)

У статті розглянуто питання становлення та розвитку образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі УРСР у 40-80-х рр. ХХ ст. З'ясовано коло завдань образотворчого мистецтва в школі у світлі оволодіння учнями певними знаннями і уміннями та виховання всебічно розвиненої особистості. Розкрито особливості диференціації навчального процесу на уроках малювання у зазначений історичний період. Встановлено, що диференціація навчального процесу на уроках образотворчого мистецтва проявлялася як у змісті навчального матеріалу (вивчення питань історії і теорії образотворчого та інших видів мистецтв; залучення учнів до роботи в різних художніх техніках; забезпечення інтеграції художньо-творчої діяльності у зміст навчальних предметів та ін.), так і в організаційних формах викладання образотворчого мистецтва в школі (поєднання уроків образотворчого мистецтва з різними формами позакласної роботи (проведення мистецтвознавчих виставок, екскурсій, вільних творчих занять, конкурсів тощо).

Ключові слова: становлення та розвиток образотворчого мистецтва в школі, образотворче мистецтво, індивідуальний підхід, диференціація на уроках малювання.

Постановка проблеми. Суспільство, вимагаючи творчих, інтелектуальних, освічених працівників, орієнтує загальноосвітні заклади не лише на збагачення учня змістовними знаннями, а й на розвиток його особистості, формування прийомів розумової діяльності, соціокультурної компетентності, виявлення людей з цінними задатками. Розкриття ж індивідуальних особливостей кожної особистості можливе лише за диференційованого навчання. Використання індивідуального підходу та диференційованих форм навчальної роботи зумовлюється і впливом гуманістичної тенденції у вихованні школярів. Сьогодні, коли вчені, практики, організатори і керівники системи освіти взяли за докорінне перетворення навчально-виховного процесу в школі, у чергове прийшли до думки, що індивідуалізація і диференціація – це одні з найефективніших принципів якісного перетворення педагогічного процесу.

Провідною ідеєю розбудови державності України стало відродження національної культури, одним із напрямів якої є дієве залучення підростаючого покоління до сфери духовних та матеріальних надбань українців минулого, зокрема до художньо-творчої діяльності, створення необхідних умов на уроках образотворчого мистецтва в школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання про роль образотворчого мистецтва для загальної освіти і виховання неодноразово піднімалися серед педагогів, науковців та суспільних діячів. Висвітленню проблем теорії та методики викладання образотворчого мистецтва в школі присвячені праці мистецтвознавців і педагогів Є. Антоновича, В. Баковій, А. Бакушинського, І. Глінської, О. Данченка, Г. Лабунської, Б. Неменського, В. Колокольникова, В. Кузіна, Т. Печенюк, Н. Ростовцева, М. Станкевича, Н. Сумцова, В. Щербаківського, Б. Юсова та ін.

Проте поза увагою залишилися теоретичні і методичні аспекти використання диференційованого підходу до організації навчально-виховного процесу на уроках образотворчого мистецтва в школі, що й зумовило вибір теми дослідження.

Метою статті є аналіз наукових та літературних джерел періоду 40-80-х років ХХ ст. щодо висвітлення проблем використання диференційованого підходу до навчання на уроках образотворчого мистецтва в школі як одного з основних шляхів підвищення ефективності зазначених уроків.

Виклад основного матеріалу. Вагомою складовою художньо-естетичного впливу на учнів загальноосвітньої школи є виховання засобами образотворчого мистецтва. Можливість розвивати емоційну пам'ять дітей, відтворювати уяву, образне бачення, творчі здібності, художні смаки, отримувати значний досвід знань з основ естетичної культури загалом дає всебічне та багатогранне введення образотворчого мистецтва в навчально-виховний процес школи.

Після Жовтневих подій та з перших кроків становлення радянської загальноосвітньої школи в ній відводилося місце для вивчення образотворчого мистецтва. Були створені певні умови для його розвитку. Відміна становості, демократизація школи, відокремлення школи від церкви спричинили перебудову навчально-виховного процесу в школі. Перед працівниками освіти постали завдання перегляду змісту, форм та методів викладання шкільних загальноосвітніх предметів.

Здійснення нових завдань потребувало значної теоретичної та практичної роботи, згуртованості всіх працівників освіти. Однак відразу досягти єдності було неможливо. Утворювалось безліч всіляких творчих об'єднань в усіх видах мистецтва.

Вже у 30-ті роки ХХ століття провідними теоретиками з питань художнього виховання дітей стають: у Німеччині – Георг Кершенштейнер, в Америці – Джон Дьюї, в СРСР – А. Бакушинський. Важливу роль у становленні методики викладання відіграв Центральний будинок виховання дітей, а особливо Художньо-методична рада, організована при ньому в 1933 році.

Як відомо, в трудовій школі під впливом ідей А. Бакушинського знайшла відображення теорія "вільного творчого малювання", яка полягала в обмеженні впливу педагога на процес творчої художньої діяльності дитини. Мистецтву в трудовій школі відводилася виховна роль, але й не заперечувалося оволодіння дитиною певними знаннями, що стосуються композивання картини, малювання людини і тварин, зображення нескладних речей із зазначенням характерних особливостей форми та ін. [1: 64].

У 40-х роках радянська школа стає на позиції реалістичного мистецтва. Утверджуються "правильні" принципи та методи навчання малюванню (згідно з поглядами тодішніх партійних лідерів). Постає необхідність більш глибокого наукового розв'язання проблем навчального малювання. Вагомий вплив на подальший розвиток радянської методики викладання малювання в загальноосвітній школі мали Академія педагогічних наук РРФСР (1943) та Художня академія мистецтв СРСР (1947).

В Академії педагогічних наук РРФСР створюється спеціальний кабінет естетичного виховання при Інституті теорії та історії педагогіки (1944), а потім Науково-дослідний інститут художнього виховання (1947). Наукові співробітники інституту займалися дослідженням дитячої творчості, розробленням навчальних програм для шкіл та методичних вказівок для учителів.

У 1949 році була прийнята програма з малювання, яка посилила навчальне значення занять, водночас послабила вирішення виховних завдань. Для покращення малювання та креслення в загальноосвітній школі 15 січня 1951 року було видано наказ Міністерства просвіти РСФСР щодо заходів із покращення викладання малювання, і що особливо важливо, здійснено укомплектування шкіл вчителями малювання та креслення, які володіють малюнком та методикою викладання. У грудні 1958 року Верховною Радою СРСР було прийнято закон "Про зміцнення зв'язку школи з життям та про подальший розвиток системи народної освіти в країні" [2: 48-53], в якому наголошувалося на необхідності розроблення проблем підготовки висококультурних, всебічно і гармонійно розвинених спеціалістів.

У 1964 році в навчальний план замість предмету "Малювання" було введено "Образотворче мистецтво", а це вимагало перегляду змісту предмета, що, в свою чергу, привело до пошуків ефективних форм і методів педагогічного керівництва зображувальною діяльністю школярів. З цього часу спостерігається підвищений інтерес педагогів та дослідників до розроблення проблем викладання образотворчого мистецтва в школі. З'являється низка науково-дослідних робіт, які значно збагатили теорію і методику образотворчого мистецтва в школі та допомогли правильно підійти до вирішення навчально-практичних проблем.

Визначенню завдань, змісту і методів художнього виховання в загальноосвітній школі присвячені праці В. М. Ветрова, М. А. Кириченко, В. В. Колокольникова, Є. С. Кондахчан, В. С. Кузіна, Г. В. Лабунської, Г. А. Назаревської, Б. М. Неменського, Н. Н. Ростовцева, Є. В. Шорохова, Б. П. Юсова та багатьох інших.

З'ясовано, що для періоду 40-80-х рр. ХХ ст. характерним було розширення кола завдань образотворчого мистецтва у світлі виховання всебічно розвиненої особистості. Піднімалися питання про розвиток творчих здібностей учнів, просторового мислення, образної уяви, знайомство з видатними творами мистецтва. Однак естетичне виховання дітей засобами образотворчого мистецтва розглядалося у невід'ємності з формуванням комуністичного світогляду, а естетичні погляди – в світлі ідейно-політичної спрямованості. Виходячи із загальних завдань комуністичного виховання навчання образотворчому мистецтву в школі ставило такі завдання: "допомогти підростаючому поколінню пізнати красу оточуючого світу, розвивати спостережливість, формувати естетичне ставлення учнів до предметів і явищ навколишньої дійсності; сприяти вихованню художнього смаку та матеріалістичного світогляду, допомогти зрозуміти красу реальної дійсності та естетичні ідеали епохи; розвивати творчі здібності, образну уяву; ознайомити з основними положеннями і принципами реалістичного мистецтва, розвивати елементарні навички в образотворчому мистецтві, ознайомити з основними технічними прийомами роботи; ознайомити з видатними творами російського (дореволюційного та радянського) і зарубіжного образотворчого мистецтва, прищепити любов, інтерес і повагу до образотворчого мистецтва" [3: 17].

Урок був визнаний у радянській педагогічній науці основною формою навчально-виховної роботи в школі. Тож до уроку образотворчого мистецтва, як і до будь-якого іншого, висувалася низка вимог. Зокрема, найважливіші з них – це ідейно-політична спрямованість навчально-виховного процесу та вирішення завдань комуністичного виховання (розумового, морального, естетичного та ін.); збагачення учнів знаннями, уміннями і навичками з предмету образотворчого мистецтва; використання різноманітних методів роботи, які відповідають змісту уроку та активізують пізнавально-творчі здібності учнів, а також дотримання основних дидактичних принципів у навчанні: систематичності, наступності, врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів і, передусім, відмінностей у художніх здібностях школярів, направленості на всебічний розвиток особистості школяра та ін. [4: 25].

У педагогічних працях багатьох тогочасних дослідників, зокрема В. С. Кузіна, Г. В. Лабунської, Н. Н. Ростовцева, Є. В. Шорохова, необхідною умовою успішного розвитку художньо-творчих здібностей школярів визнано індивідуальний підхід до них у процесі навчання. Індивідуальний підхід до навчання означає вибір форм, способів, методів, темпу навчання залежно від індивідуальних відмінностей учнів, розвитку їх здібностей. Тому не випадково, що кожний досвідчений педагог повинен будувати свою викладацьку роботу, виходячи з індивідуальних особливостей учнів. До кожного учня у такого педагога має бути свій особливий, диференційований підхід.

Так В. С. Кузін у праці "Деякі особливості розвитку школяра в процесі навчання образотворчому мистецтву" [5] наголошував на необхідності урахування індивідуальних особливостей кожної дитини в процесі малювання, зокрема педагог може дати різним учням одного і того ж класу різні навчальні завдання: одним більш, іншим менш складні та ін. Так, наприклад, перед виконанням учнями V класу замальовок з натури з технічних моделей (із наборів з креслення) учитель розкладає їм на парти спеціальні моделі, відібрані для кожного. Так само, виставляючи в класі натюрморти, вчитель підбирає для одного натюрмарту предмети більш складної конструкції (чайник, чайну чашку, грушу), для іншого – більш прості (бідон, яблуко, кварта), для третього – ще простіші і т. д. та пропонує зобразити їх відповідно до розвитку здібностей школярів.

Необхідно також, вважає педагог, ураховуючи рівень знань учнів про закони композиції, перспективи, світлотіні, смислового зв'язку зображуваних об'єктів та ін., давати деяким учням додаткові завдання у вигляді ескізів із натури, по пам'яті, за уявою, у вигляді тематичних завдань. Таким чином, педагог підтягує слабкі сторони техніки малювання школярів, інтенсивно формує ті компоненти художньо-творчих здібностей дітей, які через ту чи іншу причину залишилися нерозвиненими.

Диференційований та індивідуальний підхід до дітей у процесі їх занять образотворчим мистецтвом означає також обов'язкове врахування інтересів та схильностей дітей. У практиці викладання образотворчого мистецтва почасти можна спостерігати як окремі учні захоплюються зображенням історичних подій, пейзажів, побутових сцен, складанням ескізів, візерунків, орнаментів. Причому навіть вільний час вони присвячують зображенню улюблених сюжетів, як правило, в різних варіантах. У таких випадках учитель повинен направити зображувальну діяльність дітей, підказати щось нове, цікаве й оригінальне рішення композиції, підказати порядок роботи над композицією, допомогти в доборі необхідного матеріалу, та на уроці образотворчого мистецтва дати конкретні завдання на ці теми. У розвитку творчої уяви хороший результат дає виконання декількох варіантів композиції на одну і ту ж саму тему.

Отже не оціненою є роль вчителя на уроках образотворчого мистецтва, адже він повинен направити діяльність учня, допомогти дитині в аналізі свого малюнка та показати прорахунки і помилки в роботі.

Таким чином, умілий індивідуальний підхід до учнів та диференціація завдань, які пропонує вчитель в кожному окремому випадку, слугує підґрунтям успішного розвитку в них творчого відношення до зображувального процесу, необхідним засобом формування їх художніх здібностей [4: 25].

У досліджуваній період чітко диференціювалися порівняно з періодом 20-30-х років види роботи з образотворчого мистецтва в школі. Так згідно існуючих на той час програм основою уроків образотворчого мистецтва в школі були чотири види навчальної роботи: малювання з натури, малювання на теми, декоративне малювання та бесіди про образотворче мистецтво.

Із посиленням навчальної складової в роботі з образотворчого мистецтва в школі значно урізноманітнилися вправи, які пропонувалися вчителю для роботи на уроці, адже правильно підібрані вправи є важливим і ефективним засобом підвищення якості уроків образотворчого мистецтва.

Завдяки вчителям експериментаторам, які активно залучалися до пошуків шляхів підвищення ефективності уроків образотворчого мистецтва в школі, була розроблена ціла система вправ за різними типами і видами, які дозволяли повною мірою виконувати завдання, передбачені програмою.

Так, *за місцем у структурі завдань уроку* пропонувалися такі: вправи на засвоєння нового матеріалу; вправи з метою повторення і закріплення знань і навичок; творчі вправи та технічні вправи.

Вправи за технікою виконання зображень: навички руху руки (олівцем, паличкою, кінцем пензля); проведення вертикальних і горизонтальних ліній; проведення ліній із нахилом, в довільній і заданій формі; проведення округлих і ламаних ліній в заданій формі; малювання кола; малювання більш складних форм одним рухом (прямокутників, ромбів, контурів листя, квітів); проведення ліній та елементів шрифту пером і паличкою.

Вправи на передачу об'єму та простору: відпрацювання основних етапів організації перспективної форми зображення простого предмета у вертикальному положенні (переднє ребро, грані, що відходять та їх обмеження, верхнє та нижнє коло та ін); замальовка простого предмету; замальовка предмету в складному просторовому розміщенні; визначення основних елементів перспективної форми по заданому малюнку; замальовка предмету з визначенням його наскрізної конструкції.

Вправи з кольором: змішування основних кольорів в різних пропорціях та отримання проміжних відтінків; підбір гами теплих кольорів; підбір гами холодних кольорів; підбір варіантів тону одного з основних кольорів; поєднання контрастних та додаткових кольорів.

Композиційні вправи: складання композиції заданої форми (в колі, квадраті, прямокутнику) з обмеженого набору однотипних, плоских геометричних фігур і фігур довільної форми, вирізаних із кольорового паперу; складання композиції натюрморту з плоских фігур предметів побуту, вирізаних із кольорового паперу; складання тематичних композицій із схематичних силуетів: будинок, людина, машина, тварина, дерево тощо; складання композиції до завдань декоративного характеру з вирізаних силуетів квітів та листя.

Вправи із зображення фігури людини: схематичне зображення фігури людини по пам'яті та за спостереженням (передача основних елементів, їх взаємного розташування, пропорцій та ін.); зображення фігури людини одним кольором (пензлем).

Вправи на техніку акварельного живопису: промивання паперу водою за допомогою тампону; нанесення кольору пензлем; тонування паперу кольором; вливання одного кольору в інший; робота фарбами по сухому та мокрому фону; вправи на плавні переходи [6: 218-219].

Варто зазначити, що прослідковується диференціація системи занять з образотворчого мистецтва в загальноосвітній школі 40-80-х років ХХ ст. Програмою з образотворчого мистецтва передбачалася класна і позакласна робота зі школярами. Зверталася увага на те, що позакласна робота повинна бути спрямована на поглиблення загальноосвітнього та ідейно-політичного світогляду учнів, розвитку їхніх інтересів і духовних потреб, а також творчих здібностей і нахилів у різних напрямках мистецтва. Ця робота повинна бути тісно пов'язана з уроками образотворчого мистецтва і сприяти вихованню в учнів інтересу та любові до творів мистецтва, формуванню їх художнього смаку і розвитку художніх здібностей та художньо-творчої діяльності.

Значно диференціювалися і самі форми позакласної роботи з образотворчого мистецтва в школі, зокрема пропонувалися :

1. Заняття в гуртках з малювання, скульптури, живопису, графіки (ліногравюра, плакат, оформлення книги й ін.); декоративно-прикладного мистецтва (художня обробка дерева і металу, вишивка та ін.); художнього конструювання і моделювання, мистецтвознавства для учнів IV-VI і VII –X класів.

2. Лекції і тематичні вечори, присвячені образотворчому мистецтву (до цієї роботи залучалися також вчителі літератури, історії та інших шкільних дисциплін). Організація зустрічей з дітьми образотворчого мистецтва.

3. Періодичні виставки репродукцій творів образотворчого мистецтва.

4. Щорічні звітні виставки учнівських художніх робіт, виконаних у класі і в позаурочний час.

5. Конкурси на кращий малюнок з природи чи на тему, кращу ілюстрацію до літературного твору, на кращу роботу декоративно-прикладного характеру, на виготовлення фігурок людей і тварин із природних матеріалів (горіхів, жолудів, коріння дерев, кущів та ін.). Конкурси обов'язково пов'язувалися з практичним застосуванням робіт у житті школи, в оформленні її приміщень, шкільної преси тощо.

6. Експерсії до музеїв, картинних галерей, на художні виставки, до пам'ятників мистецтва, майстерень художників і скульпторів, місць художніх промислів [7: 29].

Організація позакласних занять з образотворчого мистецтва, побудованих за принципом поєднання різних видів образотворчої діяльності, сприяла естетичному вихованню учнів, масовому залученню до образотворчого мистецтва, всебічному і гармонійному розвитку школярів, формуванню їх художніх смаків та інтересів.

Висновки. Аналіз наукових джерел дав змогу з'ясувати, що у період 40-80-х років ХХ ст. накопичено значний досвід у галузі теорії та практики викладання образотворчого мистецтва в школі, простежуються прояви диференціації змісту і форм роботи на уроках образотворчого мистецтва, зокрема щодо *змісту навчального матеріалу*: вивчення питань історії й теорії образотворчого та інших видів мистецтв; ознайомлення та залучення учнів до роботи в різних художніх техніках; забезпечення інтеграції художньо-творчої діяльності у зміст навчальних предметів; щодо *організаційних форм*: поєднання уроків образотворчого мистецтва з різними формами позакласної та факультативної роботи (проведення мистецтвознавчих виставок, екскурсій, вільних творчих занять, конкурсів тощо).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Буценко А. Образотворче мистецтво в трудовій школі / А. Буценко. – К.–Х. : "Радянська школа", 1931. – 64 с.
2. Народное образование в СССР. Сборник документов 1917-1973 гг. / [составит. А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов]. – М. : "Педагогика". – 359 с.
3. Ростовцев Н. Н. Уроки изобразительного искусства в системе эстетического воспитания школьников / Н. Н. Ростовцев // Повышение эффективности уроков изобразительного искусства / [под ред. В. С. Кузина]. – М. : "Просвещение", 1975. – С. 4–22.
4. Кузин В. С. Об особенностях современного урока изобразительного искусства / В.С. Кузин // Повышение эффективности уроков изобразительного искусства / [под ред. В. С. Кузина]. – М. : "Просвещение", 1975. – С. 23–32.
5. Кузин В. С. Некоторые особенности развития школьников в процессе обучения изобразительному искусству / В. С. Кузин // Повышение эффективности уроков изобразительного искусства / [под ред. В. С. Кузина]. – М. : "Просвещение", 1975. – С. 33–62.

6. Аман Л. М. Упражнения как средство повышения эффективности уроков изобразительного искусства / Л. М. Аман // Совершенствование учебно-воспитательного процесса на уроках изобразительного искусства. – М. : "Просвещение", 1972. – С. 218–224.
7. Викладання образотворчого мистецтва в I-VI класах загальноосвітньої школи за новою програмою : [метод. лист] / [склав В. В. Колокольников]. – К. : "Радянська школа", 1968. – 51 с.

REFERENCES (TRANSLATED & TRANSLITERATED)

1. Butsenko A. Obrazotvorche mystetstvo v trudoviy shkoli [Figurative Art in Labour School] / A. Butsenko. – К. – КН. : "Radyans'ka shkola", 1931. – 64 s.
2. Narodnoye obrazovaniye v SSSR. Sbornik dokumentov 1917-1973 gg. [Folk Education in the USSR. The Collection of Documents of 1917-1973] / [sostavit. A. A. Abakumov, N. P. Kuzin, F. I. Puzyryov, L. F. Litvinov]. – М. : "Pedagogika", 1931. – 359 s.
3. Rostovtsev N. N. Uroki izobrazitel'nogo iskusstva v sisteme esteticheskogo vospitaniya shkolnikov [Figurative Art Lessons in the System of the Pupils' Aesthetic Upbringing] / N. N. Rostovtsev // Povysheniye effektivnosti urokov izobrazitel'nogo iskusstva [Figurative Art Lessons Efficiency Advance] / [pod. red. V. S. Kuzina]. – М. : "Prosveshcheniye", 1975. – S. 4–22.
4. Kuzin V. S. Ob osobennostyakh sovremennogo uroka izobrazitel'nogo iskusstva [On the Peculiarities of the Figurative Art Modern Lesson] / V. S. Kuzin // Povysheniye effektivnosti urokov izobrazitel'nogo iskusstva [Figurative Art Lessons Efficiency Advance] / [pod. red. V. S. Kuzina]. – М. : "Prosveshcheniye", 1975. – S. 23–32.
5. Kuzin V. S. Nekotoryye osobennosti razvitiya shkol'nikov v protsesse obucheniya izobrazitel'nomu iskusstvu [Some Peculiarities of Pupils' Development in the Process of the Figurative Art Learning] / V. S. Kuzin // Povysheniye effektivnosti urokov izobrazitel'nogo iskusstva [Figurative Art Lessons Efficiency Advance] / [pod. red. V. S. Kuzina]. – М. : "Prosveshcheniye", 1975. – S. 23–32.
6. Aman L. M. Uprazhneniya kak sredstvo povysheniya effektivnosti urokov izobrazitel'nogo iskusstva [Exercises as the Means of Figurative Art Lessons Efficiency Advance] / L. M. Aman // Sovershenstvovaniye uchebno-vospitatel'nogo protsessa na urokakh izobrazitel'nogo iskusstva [Educational Process Advance on the Figurative Art Lessons]. – М. : "Prosveshcheniye", 1972. – S. 218–224.
7. Vykladannaya obrazotvorchogo mystetstva v I-VI klassakh zagal'noosvitnyoyi shkoly za novoyu programoyu [Figurative Art Teaching in the I-VI Classes in the Comprehensive School on the New Programme] : [metod. lyst] / [sklav V. V. Kolokol'nikov]. – К. : "Radyans'ka shkola", 1968. – 51 s.

Матеріал надійшов до редакції 07.07. 2014 р.

Куліш Т. І. Диференціація учебного процесса на уроках изобразительного искусства (40-80-е гг. XX ст.).

В статье рассматриваются вопросы становления и развития изобразительного искусства в общеобразовательной школе УССР в 40-80-х годах XX ст. Определены задачи изобразительного искусства в школе в свете овладения учениками необходимыми знаниями и умениями и воспитания всесторонне развитой личности. Раскрыты особенности дифференциации учебного процесса на уроках изобразительного искусства в изучаемый исторический период. Анализ научных трудов показал, что дифференциация учебного процесса на уроках изобразительного искусства проявлялась как в содержании учебного материала (изучение вопросов истории и теории изобразительного и других видов искусств; ознакомление учеников с разными художественными техниками; обеспечение интеграции художественно-творческой деятельности в содержание учебных предметов и др.), так же и в организационных формах преподавания изобразительного искусства в школе (объединение уроков изобразительного искусства с разными формами внеклассной работы (проведение искусствоведческих выставок, экскурсий, свободных творческих занятий, конкурсов и т. д.).

Ключевые слова: становление и развитие изобразительного искусства в школе, изобразительное искусство, индивидуальный подход, учебный процесс на уроках изобразительного искусства.

Kulish T. I. The Training Process Differentiation on the Fine Arts Lessons (1940s-1980s).

The society, requiring creative, intelligent, educated workers, directs the educational institutions not only to enrich the student's substantive knowledge, but also on the development of his / her personality, methods of forming the mental activity, sociocultural competence. The disclosure of the individual characteristics of each person may be possible only with the differentiated learning. Therefore, the important condition for the further development of the theory and methods of the artistic and aesthetic education and training at school is the historical and pedagogical analysis of science and literature during the 40-80s of the XX century regarding the coverage of the differentiated approach use to learning at the lessons of the fine arts at school as one of the main ways of improving the efficiency of these lessons. The problems of forming and developing the fine arts in the USSR secondary school in 1940s – 1980s are considered in the article. The range of fine

arts tasks at school in the light of the pupils' mastering the certain knowledge and skills and educating a comprehensively developed personality is cleared up. The peculiarities of the training process differentiation on the drawing lessons in the mentioned historical period are enlightened. The analysis of scientific sources has revealed that the comprehensive and multifaceted introduction of fine arts in the school's educational process makes it possible to develop the children's emotional memory, imagination, imaginative vision, creativity, artistic tastes, receive the considerable experience of the aesthetic culture foundations knowledge in general. The features of the training process differentiation on the fine arts lessons in the specified historical period are revealed in the work. It is determined that the training process differentiation on the fine arts lessons is manifested in the training material content (studying of the history and theory of fine and other arts, attracting the students to work in various artistic techniques, ensuring the integration of artistic and creative activities in the content of training subjects and others) and in the organizational forms of teaching fine arts at school (the combination of fine art lessons with various forms of extra-curricular activities (holding the art exhibitions, excursions, free art classes, competitions, etc.).

Key words: *forming and developing the fine arts at school, fine arts, individual approach, differentiation on the drawing lessons.*